

Da der om *Foraaret* (Fig. VI.) blæser omtrent lige mange østlige og vestlige Vinde, bliver Nedbøren paa denne Aarstid temmelig uregelmæssig; dog træffe vi de sædvanlige Minima ved Storebælt og Anholt.

Om *Sommeren* (Fig. VII.) afviger Nedbørsfordelingen for Jyllands Vedkommende meget fra den, der gjælder for hele Aaret og for Vinteren; Kaartet viser nemlig, at det nu ikke er den vestlige Del af Jylland, der faar mest Regn, men tværtimod den østlige Del. Forklaringen hertil findes i Varmefordelingen paa denne Aarstid: Som vi have set oven for, have vi nemlig et køligt Hav i Nordvest, og derfor vil den Luft, der med Sommerens fremherskende, vestlige Vinde føres ind over Halvøen, ikke afkøles af Landet, men først naar den tvinges til at hæve sig op over det høje Østjylland. I det sydlige Jylland vil dog det største Nedslag finde Sted paa de sædvanlige Steder, efterdi Havet vest herfor er varmere end Landet, ligesom for Øernes Vedkommende de samme Betingelser ere til Stede om Sommeren som om Vinteren, saa at vi gjenfinde de sædvanlige Maxima og Minima.

Efteraaret har vel den almindelige Nedbørsfordeling (Fig. VIII.), men Forskjellen mellem Nedslaget i Landets forskellige Egne er meget større end i nogen anden Aarstid; medens der saaledes paa Vestkysten af Jylland falder 26 Centimetre (10 Tommer), faar Storebælt-Kysterne og Anholt kun lidt mere end Halvdelen heraf. For at oplyse denne store Forskjel maa vi huske, at Havet, hvorfra de om Efteraaret fremherskende, sydvestlige Vinde komme, meget langsomt taber den Varme, det har modtaget om Sommeren; det vil derfor især i September og til Dels i Oktober afgive en stor Mængde Damp til Luften, hvoraf disse atter udskilles som Regn ved at blæse ind over det koldere Land.

Mængden af den faldne Nedbør kan for den samme Station skifte i høj Grad i de enkelte Aar. I Løbet af de sidste 20 Aar har saaledes Kjøbenhavn faaet saa vel 75 som 35 Centimetre (27 og 13 Tommer) i et Aar, og

Forskjellen bliver endnu større, naar man ser hen til de enkelte Aarstider eller Maaneder; Sommerens Nedbør har paa den nævnte Station skiftet imellem 31 og 7 Centimetre (12 og 3 Tommer), August Maanedes Nedbør endog imellem 15 og 2 Centimetre (6 og 1 Tomme).

Fra den oven for skildrede, normale Nedbørsfordeling finder der ligeledes store Afvigelser Sted, naar nemlig Nedbøren falder under Vindforhold, der ere afvigende fra de sædvanlige. Medens der saaledes fra den 6te til den 8de November 1873 med nordøstlig Vind faldt 4 Centimetre ($1\frac{1}{2}$ Tomme) paa Mols, aftog Nedslaget regelmæssigt mod Vest, saa at Vesterhavskysten ikke en Gang fik 1 Centimeter ($\frac{1}{3}$ Tomme). I dette Tilfælde faldt altsaa den meste Regn i de Egne, som Vinden først traf paa efter at være kommen ind over Landjorden, hvorved den blev tvungen til Vejrs. — Den 20de Oktober 1880 gik et stærkt udpræget, lavt Lufttryk tæt syd for Laaland-Falster, og Vinden var derfor stormende Øst til Nordøst over Landet. Den maalte Nedbør udgjorde 3—5 Centimetre (1—2 Tommer) i den sydlige Halvdel af Fyen, i det sydøstlige Sjælland og paa Laaland-Falster, medens den øvrige Del af Øerne kun fik 1—2 Centimetre ($\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{4}$ Tomme), og Størstedelen af Jylland ikke en Gang 1 Centimeter ($\frac{1}{3}$ Tomme). Paa den nævnte Dag fik altsaa de Egne, der vare nærmest ved Minimets Midtpunkt, det største Nedslag. — Under stedlige Tordenvejr kan Forskjellen i den Regn, der falder i de forskellige Egne af Landet, især blive meget stor. Det smukkeste Exempel herpaa finde vi i August 1879, da der den 3dje og 4de under et sjælden voldsomt Tordenvejr faldt indtil 10 Centimetre (4 Tommer) i det sydlige Fyen — det største Nedslag i saa kort Tid, vi kjende i Danmark — medens der samtidig i det nordlige Fyen, paa de andre Øer og i det sydlige Jylland, der ogsaa blev berørt af Uvejret, kun faldt 2—5 Centimetre ($\frac{3}{4}$ —2 Tommer), og i den øvrige Del af Jylland næsten ingen Nedbør.

Smaaiagttagelser fra Cornwall, af Valdemar Schmidt, Professor.

For et Par Aar siden indeholdt dette Tidsskrift en lille Meddelelse om Tiden, naar det gamle corniske Sprog ophørte at være levende*). Det Landskab, hvori dette

*) Geogr. Tidsskr. 2det Bind. 1878. S. 47.

Tungemaal forudm hørte hjemme, Cornwall, er ikke blandt de Egne, der hyppig gjæstes hverken af nordiske rejsende eller af andre Udlændinge; men ingen, som har været der, vil nægte, at det i flere Henseender er yderst mærkeligt og ejendommeligt, og jeg har derfor tænkt, at

nogle af mine Smaaigttagelser derfra mulig kunne frembyde nogen Interesse. Som Følge af at der i Landet lever nære Slægtninge af mig, er jeg kommen til at aflægge mange, oftere endog længere Besøg i Cornwall, og jeg har hver Gang truffet sammen med ikke faa Mennesker af forskellige Samfundsklasser, saa at jeg har haft god Anledning til at lære Forholdene at kjende.

Cornwall er, som man véd, det sydvestligste af Englands 52 Shirer, og det har en Størrelse af 62 Flademile, altsaa noget mere end Fyen; dets Befolkning udgjorde ved Folketællingen 1871 362,000. Ved Folketællingen 1861 var Befolkningen 7,000 større; men man maa dog ikke deraf slutte, at Befolkningen skulde tage jævnt af; i Tiaaret 1851—1861 tiltog Befolkningen med 13,000, og ved de tidligere Folketællinger viste der sig ligeledes en jævn Fremgang.

Store Byer findes ikke i Cornwall; hvorimod der tæt ved Landskabets Østgrænse, i Devonshire, ligger en meget stor By, Plymouth. Der er i Landskabet et Par Byer, som i Indbyggertal komme vore større Kjøbstæder temmelig nær, saaledes den bekjendte Havnestad Falmouth og de uden for England kun lidet kjendte Byer Truro, Penzance og Redruth; foruden disse findes der flere mindre Byer. Egentlige Landsbyer i den Forstand, som vi tage Ordet hos os, gives der lige saa lidt i Cornwall som i de fleste andre Egne af England. Den Del af Befolkningen, som lever af Agerbrug, bor ikke samlet i Landsbyer; Avlsgaardene ligge enkeltvis spredte rundt om i Landet, og i Landsbyerne bo kun Arbejdsfolk og Smaahandlere, ikke egentlige Agerbrugere.

Cornwall er et Bjærg- eller Klippeland, der kun er dækket med et meget tyndt Jordlag; det er alene i Bunden af Dalene, at Jordlaget har en noget større Mægtighed; paa andre Steder træder Klippebunden ikke sjælden frem til Overfladen. Den mest udbredte Stenart er en Slags *Skifer*, der svarer til Tyskernes „Grauwacke“; den er bl. a. ogsaa meget udbredt i det lige over for liggende Bretagne. Foruden denne Skifer træffer man paa forskellige Steder i Cornwall større og mindre Granitpartier, ligesom ogsaa i de tilgrænsende Landskaber; det her i Tidsskriftet af *A. Feddersen* beskrevne Dartmoor i Devonshire er saaledes en Granitformation*). Landets Vestspids, Egnen ved Cap Landsend og Cap Cornwall, ligesom ogsaa den Bjærgmasse, der danner Englands sydligste, fremspringende Punkt, Cap Lizard, ere Granitdannelse. Disse Granitmasser have ydet Landet god Tjeneste; thi denne Bjærgart har jo en hel anden Modstandskraft mod Havet end

den blødere Skifer, og man tør derfor nok paastaa, at dersom Landet ikke havde haft disse kraftige Bolværker, vilde der nu have været Hav paa Steder, hvor man for Tiden har dyrkede Marker eller værdifulde Miner og Brud.

I Skiferen opdager man ikke sjælden store *Revner*, der have dannet sig i fjærne Tidsrum af vor Jords Udvikling, og som ofte ere opfyldte af andre Masser, der efter Skiferens Dannelse ere trængte frem fra Jordens Indre. Der gives Revner paa flere Miles Længde, og man kan ikke sjælden forfølge dem under Havet tværs over de smaa Bugter, som man idelig træffer paa Kysten. Revnerne ere gjerne opfyldte med Kvarts og med Porfyr, der i Cornwall fører det stedlige Navn Elwan. I disse Revner findes der ogsaa paa mangfoldige Steder Metaller, snart i mindre, snart i større Mængde.

Et af de mest udbredte Metaller er Jærn, der næsten træffes overalt i Landskabet, dernæst kommer Tin, som ligeledes er meget udbredt; fremdeles Kobber, Bly, Sølv, Guld, Mangan, Kobolt, Vismut, Arsenik, Antimon, Titan, o. fl. En ejendommelig Stenart, som man ikke sjælden træffer, er Hæmatit (Blodsten); hvor den findes i Jordens Overflade, komme de Vandpytter, der danne sig efter stærke Regnskyl, til at se ud som Blodpøle, hvad der frembyder et mærkeligt Syn.

Cornwalls Metaller have i flere Aarhundreder været en rig Indtægtskilde for Landet. Der findes en utrolig Mængde *Miner*, hvoraf mange have stor Udstrækning og Dybde. Der er Miner med en Dybde af 1600 Fod, og nogle af dem strække sig ind under Atlanterhavet. Længden af de Gange, der findes i alle Minerne tilsammen, skal i alt udgjøre 13 danske Mile, og det Tømmer, der er anvendt i Minerne til Afstivning af Loftet i Gange og Gallerier, skal overstige, hvad der i Løbet af et Aarhundrede kan hugges i en Skov saa stor som Falster.

En god Metalmine er en fortrinlig Ejendom; Driften giver nemlig ikke let Underskud, og næsten altid Overskud. Arbejderne pleje ikke at faa Dagløn, hvorimod de enten faa en bestemt Løn for hver Ton Malm, de udgrave, eller ogsaa have de, saa at sige, forpagtet Minen af Ejeren, i det de selv afhænde Malmene og kun give Ejeren en bestemt Afgift for hver Ton, som de hugge ud. Ejeren har da kun at kontrollere Udbyttet ved Driften og at modtage sine Penge. Det følger af sig selv, at Arbejdere, da deres Fortjeneste afhænger af Minens Godhed, helst søge de rige Miner, og det er derfor ikke let at faa Arbejdere til mindre gode Miner. I Virkeligheden støder man overalt i Landet paa opgivne Miner. Naar man spaserer om paa Markerne, finder man hvert Øjeblik en

*) Geogr. Tidsskr. 2det Bd. 1878. S. 187.

Grube i Jorden, i Reglen omgivet af et Rækværk af Jærn, det er en forladt Mine; andre Steder sér man Ruiner af store Bygninger, hvori der har været anbragt Hejseværker til at drage Vandet op af Minerne.

Da Cornwalls Jordbund saaledes er oversaaet med Faldgruber — thi ikke alle gamle Miner ere forsynede med Rækværk omkring Nedgangen, — maa man have Øjnene godt med sig, naar man gaar omkring paa Markerne; Nedgangene ere nemlig ofte saaledes voxede til med Græs og Mos, at det uvæde Øje ikke aner nogen Fare. Skulde man styrte ned i en saadan Afgrund, vilde man være retningsløs fortabt, og man maa derfor iagttage samme Varsomhed paa Vandringer i Cornwall som f. Ex. i Roms Omegn; thi her findes jo gamle Cisterner, hvis Mundinger ere helt tilvoxede, og i hvilke man ligesaa sikkert vil være fortabt, som naar man styrtede ned i Cornwalls gamle Miner. — Uagtet de forladte Miner kunne tælles i hundrede-, maaske i tusendvis, drives der dog endnu den Dag idag et ikke ringe Antal Miner, og omtrent 60,000 Mennesker leve af Minearbejdet.

Største Delen af de udgravede Malme udføres i raa Tilstand til andre Egne af England. Dog findes der ogsaa en Del Smelteovne ved Minerne i Landet. I Aarene 1871—1872, da Priserne paa Jærn vare saa høje, dannede der sig i Cornwall et Aktieselskab, som vilde drive Jærnminer i det store, det skaffede sig Miner, byggede Smelteovne og anlagde et helt Net af Jærnveje i Minedistrikterne. Men inden Ovnene bleve færdige, sank Jærnets Pris, Selskabet indsaa, at det havde indladt sig paa altfor store Foretagender, det kunde ikke skaffe flere Penge og maatte derfor gjøre Opbud; de store og prægtige Ovne, der havde kostet en 3 Mill. Kr., kom aldrig i Gang og staa nu som Ruiner.

Af Landets mange Metaller og Mineralier er *Tin* aabenbart det, som tidligst har tiltrukket sig Opmærksomheden og som fra gammel Tid har skaffet Landet dets bedste Indtægtskilde. Opdagelsen af Tinnet i Cornwall naar sikkert langt tilbage, uden Tvivl til den forhistoriske Tid, og man udvandt det vistnok allerede i Broncealderen. Det er højst rimeligt, at det allermeste Tin, som i denne Periode brugtes i Evropa, hentedes fra Cornwall; thi vel gives der ogsaa i andre evropæiske Lande ikke uvigtige Tinlejer, men flere af disse, saaledes f. Ex. dem i Sachsen og Bøhmen ere først blevne tagne i Brug i Midalderen eller endog senere. En stor Del af det i Cornwall vundne Tin, som ikke fik Anvendelse i Britannien selv, førtes rimeligvis i den ældste Tid til Skibs over Kanalen til Gallien, hvorfra det da bragtes videre til andre Lande.

Efter hvad man almindeligvis fortæller, kom Fønikerne tidlig til Kysterne af Cornwall og hentede her Tin. Rigtignok er der aldrig nogen Steds i Cornwall eller andre Steder i England fundet nogen Gjenstand, som bærer mindste Spor af at være bleven hidbragt af Fønikerne, og heller ikke findes der i Landet noget Stedsnavn, som med Rimelighed kan regnes for at være af fønikisk Oprindelse, og som derved kan vidne om, at dette gamle Handelsfolk har haft Handelskontorer i Britannien; men man har desuagtet ingen Ret til at bruge disse Omstændigheder som Vidnesbyrd imod Rigtigheden af den gamle Fortælling om, at Fønikerne have gjæstet Cornwall paa deres Farter. Der er desuden en Kjendsgjerning, som taler ikke lidet derfor. Hos flere af de ældste klassiske Forfattere, der fortælle noget om de britiske Øer, bringes disse i Forbindelse med Hispanien og ikke med det langt nærmere liggende Gallien. Det er *Herodotus**, Historiens Fader, der først omtaler de britiske Øer, som han kalder „Tinøerne“ (Kassiteriderne) efter det iblandt hans Landsmænd brugelige Navn paa Tin (*kassiteros*). Dette Ord havde de faaet fra Asien, maaske igjennem Lilleasien, og næppe fra Fønikerne; thi disse havde rimeligvis et helt andet Ord for Tin, sikkert nok det samme som de gamle Israeliter, nemlig Ordet *badal*, der betyder, „det delelige Metal“, dersom det ikke, hvad der nok kunde passe, skulde være en Omdannelse af det indiske *patira* „Tin“**). Herodot gjorde sig aabenbart megen Umag for at faa noget at vide om disse „Tinøer“; men han kunde slet ingen Underretning skaffe sig, og han er derfor tilbøjelig til at tvivle om deres Tilværelse. Den Omstændighed, at Øerne i ældre Tider oftere nævnes i Forbindelse med Spanien tyder dog hen paa, at den første Kjendskab til dem er kommet til de klassiske Folk over Spanien, og det naturligvis af den Grund, at de bleve gjæstede fra Spanien til Skibs. Men i Spanien fandtes der i ældre Tider næppe noget Folk, som vovede sig paa saa lange Søfarter som de der boende Fønikere. Disse passede imidlertid sikkert paa ikke at fortælle alt for meget om, hvor de hentede deres Tin, og derfor er det let at indse, at Herodot, der ikke selv kom til Spanien, og som maatte

*) III, 115.

**) Ordet *kastira* kjendes af Aramæerne som Betegnelse for Tin; Assyrerne kjende ligeledes dette Ord, men de have ved Siden deraf et andet Ord, der er nok saa hyppigt, nemlig Ordet *anaki*, der ogsaa findes paa syrisk, arabisk og hebraisk. I sanskrit kjender man ogsaa Ordet *kastira* som Betegnelse for Tin, men det synes ikke at være et oprindeligt indisk Ord; det hører maaske hjemme i Kavkasus eller i det nordlige Iran.

søge sine Oplysninger om Vestevropa paa anden Haand, ikke kunde faa fat paa et eneste Menneske, som var i Stand til at give ham paalidelig Underretning om de Øer, hvorfra Fønikerne i Spanien hentede deres Tin. Hvor megen Umag end Fønikerne have gjort sig for at holde deres Opdagelser hemmelige, kunde det dog paa den anden Side selvfølgelig ikke blive helt skjult for Verden, at der i eller ved Atlanterhavet et Sted laa Lande, hvor der fandtes Tin. Naar nemlig Fønikerne oftere sejlede ud fra spanske Havne med tomme Fartøjer og nogen Tid efter kom tilbage med Skibene ladede med det sjældne Metal, var det jo klart, at de havde hentet det i et eller andet Land og paa en eller anden fjærnere Kyst; thi af Havet kunde de umulig have fisket det op.

Hundrede Aar efter Herodots Dage have Hellenere faaet langt klarere Forestillinger om de britiske Øer. *Aristoteles**) fortæller saaledes med megen Bestemthed og Sikkerhed, at der er to store Øer i Atlanterhavet, hinsides Kelterne, som kaldes de britiske Øer, og han kjender endog deres særegne Navne, nemlig Albion (England) og Ierne (Irland). Denne Fremgang i Hellenernes geografiske Kundskaber om Vestevropa skyldes sikkerlig Handelsrejser, foretagne af Hellenere fra Massilia, rimeligvis før Pytheas' Tid. Det kan næppe omtvivles, at Kjøbmændene i Massilia have søgt at faa noget af Tinhandelen fra Britannien, der sikkert fra de ældste Tider har gaaet igjennem Gallien, i deres Hænder. I al Fald gav man i Cornwall i gamle Dage gjerne Tinblokkene en saadan Form, at de let kunde læsses paa Ryggen af Lastdyr; uden for Falmouth har man saaledes i Havet funden en Tinblok, næsten af Form som en Filernaal, og den gjemmes nu i det cornwallske Museum i Truro.

Da man fra Aristoteles' Tid havde faaet de rigtige Navne at vide paa de to Øer i Atlanterhavet, af hvilke den ene var saa rig paa Tin, var man noget i Forlegenhed med Herodots „Tinøer“. At det var et rent foreløbigt Navn paa de britiske Øer, gik aldrig rigtig op for Oldtidens lærde; man mente, at disse Øer maatte ligge et eller andet Sted, og da man siden opdagede Scillyøerne, blev man snart enig om, at disse Smaaøer maatte være Herodots Tinøer. Dette Navn blev saaledes hos Oldtidens Forfattere det almindelige paa Scillyøerne, og, i det man gik ud fra den Forudsætning, at det var disse Øer, som Herodot kaldte Tinøerne, antog man uden videre, at der fandtes Tin paa disse Øer. Mangfoldige ældre og nyere Forfattere have gjentaget dette, uden at det er faldet nogen af dem ind at undersøge, om det virkelig er Tilfældet; men nyere

*) De Mundo, Kap. 3.

Undersøgelser af Øerne have vist, at der slet ikke findes Tin paa Scillyøerne.

I de allerældste Tider blev Tin i Cornwall rimeligvis kun vundet ved Udvaskning, altsaa paa lignende Vis som Guldgraverne i Avstralien og i Californien nu til Dags udvinde Guldet. Men da Efterspørgslen steg, og da Fønikerne kom til Landet, blev der rimeligvis ogsaa ved Siden af Tinvaskerierne anlagt egentlige Timiner i Landet. Da Jærnet begyndte at blive kjendt i Evropa og brugtes til Vaaben og Værktøj, blev Tin ikke fuldt saa stor en Nødvendighedsartikel for alle Folk som tidligere, men man havde dog stadig Brug derfor til Broncesager; thi om man end undertiden havde Smykker af Jærn, gav man dog i Reglen altid Broncesmykker Fortrimmet, og dertil brugte man Tin. Længer hen i Tiden, under det romerske Herredømme, brugte man Zink i Steden for Tin; men desuagtet blev Tin ikke overflødig. — Det er ellers rimeligt nok, at det er i disse Lande, at man først har begyndt at fremdrage Tinnet af Jorden og smelte det sammen med Kobber til Bronze. Som Vidnesbyrd herfor skulle vi blot nævne, at mange af de Broncekar fra Jernalderen, der ere fundne i Danmark, og som ere lavede i det romerske Kejserrige, indvendig ere fortinnede, og det samme er Tilfældet med mange romerske Kar, der ere opgravede i andre evropæiske Lande.

Man opgav derfor aldrig Cornwalls Tinminer, og de have næsten uafbrudt været i Gang fra de forhistoriske Tider indtil den Dag i Dag. Mindst Omfang havde Driften af Timinerne i Cornwall under de store Borgerkrige; saaledes stod de allerfleste Miner stille under Krigene i det 17de Aarhundrede, men til Gjengjæld tog Driften lige fra Førstningen af det 18de Aarhundrede et meget stort Opsving. Fra denne Tid begyndte man at anvende forbedrede Systemer til Tørlægningen af Minerne og til Ophejsningen af Malmene, og da nu Dampkraften kom i Brug, blev denne snart i vid Maalestok anvendt ved de større Miner.

I ældre Tider holdtes der sammen for Cornwall og Devonshire et eget Tinparlament; siden fik hvert af Landskaberne sit eget Tinparlament, det corniske var sidste Gang samlet 1752 i Truro. I vore Dage er det ellers ikke saa let som tidligere at drive Tinminerne i Cornwall; de øvre Lag ere nemlig alle saa godt som udtømte, og man maa nu gaa ned i større Dybder. Alligevel er Udbyttet fra Tinminerne i Cornwall og det tilgrænsende Devonshire endnu meget stort; det er nemlig *en halv Snes Gange saa stort som Udbyttet af alle Europas øvrige Tindistrikter* (Sachsen, Bøhmen, Schweiz, Frankrig og Spanien) *tilsammen*. I Sammenligning med Tindistrikterne i den øvrige Verden stiller Forholdet sig

ikke saa gunstigt; thi alene fra de saakaldte malajske Tingene, nemlig Halvøen Malakka, Djava, Banka o. s. v. kommer der omtrent fem Gange saa meget Tin som fra England. I Amerika findes der ogsaa Tin, især i Perú og Bolivia.

Udbyttet af Tinnalme fra Cornwall og Devonshire opgives for Aaret 1873 til 14—15.000 Tons og med en Værdi af over 22 Mill. Kr. Fjorten af de bedste Tinminer i Cornwall have i dette Aarhundredes tre første Fjerdedele givet et Udbytte af 267 Mill. Kr. Af denne ikke ringe Sum er imidlertid omtrent fire Femtedele medgaaede i Driftsomkostninger, saa at Ejerne i rent Overskud have faaet omtr. 50 Mill. Kr.

Driften af *Kobberminerne* i Cornwall naar ikke saa langt op i Tiden som Tinminerne, da de ligge dybere; man fandt ofte Kobber, naar man gravede efter Tin, men man drev ikke nogen Mine alene for Kobberets Skyld før efter Aaret 1700. Forøvrigt er Udbyttet af Kobber ikke ringe, og en Tredjedel af alt det Kobber, der vindes i Evropa, kommer fra Cornwall og Devonshire.

Uagtet Cornwalls Tin i mange Aarhundreder har bragt Landet saa store Rigdomme og endnu er saa vigtig en Indtægtskilde (af det Udbytte, som vi oven for have meddelt som kommende fra Cornwall og Devonshire tilsammen, giver Cornwall Broderparten), har man dog i den sidste Menneskealder i Jorden i Cornwall fundet et andet Æmne, der er nok saa værdifuldt og nok saa nemt at uddrage, nemlig *Porcellænsjord*. Den findes paa flere Steder i Landet, ofte lige fra Overfladen og ned til store, endog ubestemmelige Dybder. Driften er ikke vanskelig; man har kun at bryde den temmelig bløde Masse op, brede den i dertil indrettede Vandbassiner og saa at slemme den. Naar den er bleven rensed og tørret, skæres den i store Blokke, som læsses paa Jærnbanevogne for da at føres til de Egne, hvor Tilvirkningen sker. Disse Blokke ere skinnende hvide og smuldre mellem Fingrene til et fint hvidt Pulver. Porcellænsjorden anvendes naturligvis mest til Porcellæn; men onde Tunger sige, at den indbringer endnu mere ved at anvendes paa anden Maade, nemlig til Forfalskning af Flormel.

De Stykker Land, paa hvilke Porcellænsjorden findes, have ofte et moscagtigt Udseende; de ere dækkede med Krat, som for en stor Del bestaar af den i Cornwall saa stærkt udbredte Tornblad (*Ulex europæus*), blandet med al Slags Ugræs. Saadanne Jordstykker syntes aldeles værdiløse, og før man lærte Porcellænsjordens store Værdi at kjende, d. v. s. for noget over en Menneskealder siden, havde de ogsaa kun en saare ringe Handelsværdi. Et Par Exempler paa, hvor gode Forretninger der ere blevne gjorte ved at kjøbe Stykker

Land i Cornwall med Porcellænsjord, skal jeg her nævne. En engelsk Familie kjøbte 1840 en Strækning Land i Cornwall og betalte et Par tusende Pd. Sterl. derfor; det syntes dyrt nok, thi det meste var udyrket Land af tvivlsomt Værd, og det var vel ogsaa nærmest for Jagtens Skyld, at Stykket blev kjøbt. Nogle Aar efter, da man havde begyndt at blive opmærksom paa Porcellænsjordens Værd, blev der imidlertid gjort den for vedkommende Familie højst behagelige Opdagelse, at der ogsaa paa Ejendommen var Porcellænsjord, som kunde udnytted med stor Fordel, og det varede da heller ikke længe, før Stykket indbragte adskilligt mere hvert Aar, end man nogle Aar før havde betalt for hele Ejendommen. Nettoindtægten har allerede i mange Aar været 200.000 Kr. om Aaret, og Undersøgelsen af Lagene har vist, at det kan blive saaledes ved i mangfoldige Aar endnu, man siger endog i Aartusender. — Et andet Stykke Land med flere Gruber for Porcellænsjord kaldes „Diamanten“. En formuende Engelskmand ejede en meget stor og kostbar Diamant; men han fandt til sidst, at der dog stak en altfor stor Kapital i den lille Ting, og at han kunde have mere Fornøjelse af de ikke saa helt faa Tusender Pund, som den var værd. Han solgte derfor Diamanten og kjøbte Grundejendomme derfor, især en stor Strækning Hede- og Moseland i Cornwall, ligeledes nærmest for Jagtens Skyld. Ogsaa paa denne Ejendom har man fundet Porcellænsjord i Mængde, og Ejeren vil nu hvert Aar for sine Indtægter af denne kunne kjøbe sig en Diamant, Mage til den, han solgte.

Den skiferagtige Sten, der, som før omtalt, danner Cornwalls mest udbredte Formation, duer ikke til Tag-skifer, derimod anvendes den i megen Udstrækning som Bygningsæmne, og de fleste Huse i Cornwall ere byggede deraf, da man altid har det ved Haanden. Naar man vil bygge sig et Hus, har man kun at grave et Hul i Jorden paa det Sted, hvor man vil bygge, og man finder da her altid Æmne nok til deraf at opføre Mure og Vægge. Paa denne Maade haves Materialet, saa at sige, gratis, og Udgifterne ved at bryde det og tage det op ere ikke store. Det kan derfor ikke undre, at man ikke finder ret mange Murstenshuse i Cornwall. Som Følge af at Æmnet til Bygning af Huse overalt i Landet kan haves næsten for intet, hænder det undertiden, naar et Hus af en eller anden Grund ikke bebos mere, at Murene blive staaende som en Ruin. Alt Træværk nedtages, da det altid repræsenterer en Værdi; men Murene ere slet intet værd, og det vil derfor ikke kunne lønne sig at rive dem ned.

Skjønt Cornwall ingen Steds hæver sig til videre betydelige Højder — det højeste Punkt Brown Willi i den østlige Del af Landet er kun 680 Fod højt, — kan

man dog ikke nægte, at det har alle et Bjærglands Egenheder, Klipper findes alle Vegne nær Overfladen og hæve sig ofte frem i enkeltstaaende Masser. At Landet er et Bjærgland, fremtræder dog allertydeligst, naar man betragter *Kysten*. Denne er nemlig overalt en ægte Klippekystr, høj, stejl og sønderreven med næsten lodrette Klippevægge af hundrede Fods Højde eller mere. For Resten har Kysten naturligtvis ikke paa ethvert Punkt det samme Udseende.

Paa Sydsiden af Landet findes der inden for Kysten et Par større, meget dybe Bassiner, fra hvilke der atter strækkede sig lange, smalle Fjorde dybt ind i Landet. Et saadant stort og dybt Vandbassin ligger paa Cornwalls Østgrænse ved Plymouth og danner her det store og sikre Bassin, hvori en ikke ringe Del af den engelske Krigsflaade har sit Leje. Fra dette Bassin strække flere Arme sig langt ind i Cornwall; disse blive saa godt som alle tørre i Ebbetiden, men derimod er selve Hovedbassinet, i hvilket alle Armene have deres Sammenløb, af Naturens Haand dannet saa dybt, at det selv ved den allerlaveste Ebbe endnu har meget dybt Vand. Et lignende Vandbassin, der er stort og dybt nok til at afgive et sikkert Leje for selv et stort Lands Krigsflaade, findes ved Falmouth; ogsaa fra dette Bassin gaa flere smalle Fjordarme, der blive tørre i Ebbetiden, langt op i Landet. Imedens Sydskysten saaledes har flere gode, til Dels uovertræffelige Havne, findes der paa hele Nordkysten ikke blot af Cornwall, men ogsaa af Devonshire ingen ordentlig Havn, som er helt tilgængelig ved Ebbetid. Den første gode Havn paa Nordkysten er Bristols, og det følger af sig selv, at Bristol altsaa er stillet meget heldigt.

Et fremtrædende Karaktertræk for Cornwalls Kyster er *Hulerne*, som findes i Mængde og, saa at sige, overalt. Hvor mange af disse Huler der end i Tidens Løb ere styrtede sammen under Atlanterhavets Angreb, har Havet til Gjengjæld stadig gravet nye i de gamles Sted, og der er saaledes ingen Steds paa Kysten nogen Mangel paa Huler. I de af dem, der ere saa høje, at Havets Bølger ikke kunne naa derop, og hvor der tillige er Adgang for Sollyset, er Loftet af Hulen ikke sjælden klædt med en rig Væxt af Bregner, der give Hulerne et malerisk Udseende. De fleste Huler ere dog for største Delen helt mørke og have ingen Plantevæxt.

Det er med stort Velbehag, at man dvæler i disse Huler, naar de ere tilgængelige ved Ebbetid. Enhver, der har været i Grotter og Huler i Europas Bjerge, har sikkert nok oftere gjort den Erfaring, at disse ere alt andet end renlige. I denne Henseende danne Klippehulerne i Cornwall en fuldstændig Modsætning til de

almindelige Bjærghuler. I Hulerne paa Cornwalls Kyst har det mægtige Atlanterhav udvasket enhver Krog og bortført ethvert Støvgran, og overalt, hvor man kommer frem, kan man være sikker paa at finde Hulen fuldstændig ren. Man kan derfor trøstigt krybe paa alle fire igjennem de lange, mørke og lave Gange, som føre fra en Del af Hulen til en anden. Det eneste, man udsætter sig for ved at krybe igjennem saadanne Gange, er at blive lidt vaad i de Vandpytter, som Havet i Flodtiden har efterladt i Fordybningerne; men Vandet er aldrig koldt, og endog ved Vintertid holder Atlanterhavet paa Cornwalls Kyst en ikke ringe Varmegrad; man tager derfor ingen Skade af at blive lidt vaad under slige Besøg i disse Kysthuler.

Iblandt disse Huler, hvoraf de fleste naturligtvis have særegne Navne, er der adskillige, som ere ret mærkelige. En af dem kaldes Domkirken (*The cathedral*), og naar man vil besøge den ved Ebbetid, har man en nem Indgang igjennem den store Indgangsdør, der vender ud imod Atlanterhavet. Dersom Flodbølgen er halvt inde, maa man gaa ind igjennem de store Kirkevinduer i Skibet, og endelig, naar det er Flodtid, maa man med Varsomhed krybe ind ad de smaa Vinduer i Koromgangen og tage Plads paa det øverste Galleri i Kirken. Skibet er da helt opfyldt af Havet, der larmer og bruser og idelig skummende styrter ud og ind af de store Vinduer i Kirkens Skib. En anden Hule hedder Posthuset og har faaet dette Navn efter en ret mærkelig Omstændighed. Naar man nemlig i denne Hule kaster en Konvolut i et Hul, der kaldes „Postkassen“, vil den af Vandet blive ført igjennem en underjordisk Gang og afleveret paa den anden Side af Klippen i ikke saa ringe Afstand fra det Sted, hvor man har kastet den ned.

Adskillige Huler tjente i tidligere Tid til Oplagssteder for Smuglere. Det var især, da Tolden paa Te var saa overmaade høj, at Smugleriet blomstrede paa denne ligesom paa saa mange andre Kyster af England. Uagtet der fandtes en stor Skare aarvaagne og paapassende Toldbetjente, som ikke vare bange for at vove deres Skind, naar det behøvedes, viste det sig dog aldeles umuligt at faa Bugt med Smugleriet. Det var gjerne mørke Storm- og Regnætter, Smuglerne valgte for at bringe deres Varer i Land. I Hulerne havde de deres Oplag, og naar Toldbetjentene anede Uraad og vilde overraske dem, skyndte de sig at flytte deres Beholdning fra en Hule til en anden, i det de sneg sig hen ad næsten usynlige Stier paa de lodrette Klippevægge, som ingen, der ikke fra Barnsben af er vant til slige halsbrækkende Vandringer, tør driste sig til at betræde. Blev de haardt forfulgte, vilde en Smugler

næppe betænke sig paa med et velrettet Stød at styrte sin Forfølger i Afgrunden, og mangen en Toldembedsmand har her sat Livet til. Men heller ikke Smuglerhaandværket var fareløst; ofte kom Smugler og Toldbetjent til at brydes, naar de stødte sammen paa de farlige Stier, og begge rullede da sammen ned i Afgrunden, og stundum hændte det ogsaa, at en Smuglers Fod gled ud under den vægtige Byrde, og at han satte Livet til under sin farefulde Dont. Da derfor Tolden blev nedsat, og da Smugleriet ikke mere lønnede sig godt, var der ikke længer nogen, som havde Lyst til den farefulde Levevej.

Foran Kysten ligger der paa mange Steder smaa Klippeøer, der sikkerlig i fordums Dage have udgjort Dele af Kysten og som altsaa ere talende Vidnesbyrd for, at Atlanterhavets aldrig standsende Angreb ikke ere gaaede sporløst hen over Kysten, men at Havet fra Tid til anden har krævet et Stykke Land som Offer. Efter Sagnet laa der uden for Cap Landsend forud et helt Landskab, Lyonesse, over hvilket Kong *Arthur* skal have hersket, men som forlængst er forsvundet i Bølgerne. Om der ligger noget historisk til Grund for dette Sagn om Lyonesse, kan jeg ikke afgjøre. Nogle af de smaa Klippeøer, der ligge foran Cornwalls Kyst, ere for saa vidt endnu at betragte som Dele af Hovedlandet, som de kun ere omflydte af Havet, naar Floden er paa sit Højdepunkt. Omkring andre Øer er der omvendt kun tørt i den egentlige Ebbetid, og atter andre ere altid omflydte af Havet undtagen under Nipflod, naar Ebben er allerlavest.

Til den sidste Slags Øer hører en mærkelig formet Klippe ved „Bedruthun Steps“ paa Nordkysten, som almindelig kaldes *Queen Bess*, fordi den skal ligne Dronning Elisabeth. Hun vender sit Ansigt ud imod Havet, som om hun spejdede efter den frygtelige spanske Armada, hvis Komme imødesaas med saa megen Spænding af Engelskmændene og ikke mindst af Cornwalls Kystbeboere, da de vidste, at deres Land vilde være det første Del af England, som Spanierne vilde faa i Sigte og maaske vilde blive det første Land, der vilde faa deres Vælde at føle. Det er vanskeligt at komme op paa Klippen, men selv om nogen skulde være saa øvet en Bjærgstiger, at han vilde være i Stand til at klatre op paa den, maatte man dog paa det alvorligste fraraade ham at dvæle længer deroppe end de faa Minutter, i hvilke Klippens Fod er tør. Thi hvor høj Klippen end er, skylle dog Atlanterhavets Bølger, naar de ere i stærkere Bevægelse, helt op ad den; Skummet styrter over den og sprøjter op lige til Toppen, saa at det ikke vil være nogen muligt at holde sig fast deroppe. Ved *Queen Bees* ligesom ved flere andre Klippeøer paa Cornwalls Kyst

kommer man ofte uvilkaarlig til at tænke paa det sachsiske Schweiz, uagtet for øvrigt de to Landskabers Bjærgformation tilhører helt forskellige geologiske Tidsrum. I Elbdalen i det sachsiske Schweiz findes der, som man véd, en Klippe, der fra et vist Punkt frembyder en mærkelig Lighed med Sachsens bekjendte Konge, Avgust den stærke. Paa lignende Vis fremtræder Ligheden imellem *Queen Bess* og Dronning Elisabeth bedst fra en bestemt Side; men det er vanskeligt at komme derhen uden ved meget lav Ebbe. Man har tvistesedes en hel Del om, hvor langt denne Benævnelse paa Klippen ved *Bedruthun Steps* naar op i Tiden; men alle Midler til at afgjøre Spørgsmaalet mangle bestemt. I Almindelighed antager man dog, at Navnet gaar tilbage til selve den Tid, da Henrik den ottendes jomfruelige Datter sad paa Englands Trone.

Paa Sydkysten af Cornwall, ikke langt fra *Penzance*, ligger en enestaaende Klippe af regelret og kegle-dannet Form. Den bærer Navnet *St. Michels Mount*, ligesom en lignende Klippe lige over for paa Nordkysten af Bretagne. Det franske *Mont Saint Michel* findes blandt andet afbildet paa det bekjendte *Bayeux Tapet*, der fremstiller Englands Erobring af *William* af Normandiet i Aaret 1066, og som i ethvert Tilfælde ikke er meget senere end de Begivenheder, det vil forherlige. Det corniske *St. Michel* ligger noget fra Kysten og ude i Havet; det bærer paa Toppen et Slot, der er i en Privatmands Eje, og hvoraf flere Dele naa tilbage til det 15de Aarhundrede; ved Foden ligge nogle Smaahuse, beboede af Fiskere og Søfolk. I Ebbetid kan man gaa derud, i Flodtid maa man lade sig sætte over i en Baad. Efter Sagnet skal *St. Michel Mount* i gamle Dage ikke som nu have været en Ø, men en Bakke, der hævede sig midt i en Skov; men af denne Skov er der nu ikke mindste Spor.

Set fra Havet, har Cornwalls Kyst med sine stejle, vilde Klipper, med de foran liggende vilde Klippeøer og talrige Skær et yderst ugjestmildt Udseende, og man øjner kun faa Steder, hvor det synes muligt fra Landet at kunne stige ned til Havstokken. Imidlertid vil man dog i større Nærhed af Kysten finde flere Steder, hvor Klipperne vige lidt tilbage og levne Plads for smaa Bugter. I saadanne Bugter har der altid samlet sig *Flyvesand*, og dette Sand er overoverordentlig fint og blødt ligesom Hvedemel; naar det er tørt, rejses det let af Vinden, og derfor har ogsaa *Flyvesandet* kunnet overdække større Strækninger af Landet. Paa Nordkysten findes der saaledes et helt Sogn, som i den historiske Tid er bleven begravet af *Flyvesand*. Af Kirken findes der endnu Levninger, som for nogle

Aar siden bleve udgravede af det oldgranskende Selskab i Cornwall. Flyvesandet paa Kysten skal helt være af dyrisk Oprindelse og udelukkende dannet af Levninger af Muslingskaller og Sneglehuse, som Atlanterhavet har knust i fine Stykker. Paa nogle Steder uddrager man Kalk af Sandet.

Saadanne Bugter med rigeligt Flyvesand afgive fortrinlige Badepladser saa vel ved Høj- som ved Lavvande. Naar det er Højvande, bader man sig inderst i Bugten, ved Lavvande derimod længere ude. Enhver nok saa lille By eller Flække paa Kysten, der har en lille Bugt med rigeligt Flyvesand i Nærheden, benyttes derfor ogsaa som Badested om Sommeren, og Folk fra det indre af Landet, endog langvejs fra, komme i den varme Aarstid i Skarer til alle Steder, hvor der blot er nogenlunde godt Logis at faa, for at bruge Badene. I de mere fashionable Badesteder haves Badevogne, men i de mere primitive, og dertil hører det store Flertal af Stæderne i Cornwall, findes der ikke slige Bekvemmeligheder, da man forsikrer, at det ikke vilde kunne nytte at anskaffe Badevogne, eftersom Atlanterhavet snart vilde knuse dem eller rive dem bort. Man maa isøvrigt tilstaa, at man ikke føler Savnet af denne Slags Bekvemmelighed videre stærkt; der er altid saa mange naturlige Badehuse i Nærheden, som man kan benytte til sin Omklædning i Badedragt, uset af andre.

At bade sig paa andre Steder end i Bugter, hvor der findes større Masser af Flyvesand og hvor som Følge deraf Dybden kun tiltager meget gradvis, er en farlig Sag. Især maa man fraraade alle at gaa ud i Nærheden af Klipper og Forbjærge, hvor Havet strax tiltager stærkt i Dybde. De mægtige Bølger knuse let selv den bedste Svømmer imod Klipperne eller rive ham med sig ud i Dybet, hvor han vil være redningsløst fortabt. Forskjellen imellem Højvande og Lavvande er, som bekjendt, meget stor paa Atlanterhavets Kyser, og i Cornwall udgjør den omtrent en Snes Fod. Som Følge af denne store Forskjel i Vandstanden blive i Ebbetiden ikke blot alle Smaabugter med Flyvesand tørre; men Havet viger endog tilbage fra Foden af adskillige Klipper, ved hvilke der i Flodtiden er dybt Vand og frygtelig Brænding, og man bliver herved i Stand til at foretage længere Vandringer paa Havstokken. Saadanne Vandringer langs Stranden neden for den stejle Klippekyt ved Ebbetid have noget underligt tillokkende ved sig. Paa den ene Side har man de næsten lodrette Fjælde, hvis Fod ofte er omkranset af større og mindre Klippemasser, der i Flodtid blive til Øer eller Skær, og paa den anden Side har man det majestætiske Verdenshav, hvis evig brusende og skummende Brændinger overdøve enhver anden Lyd.

Overalt, hvor man har en nogenlunde bred Sandflade bag sig, kan man uden mindste Frygt nærme sig Brændingerne, selv om Havet er i stærkere Bevægelse, naar blot Vandstanden er lav, og Vandene endnu falde. Man kan med den fuldeste Ro se Bølgetoppen hæve sig skummende i Vejret faa Skridt foran sig, uagtet Bølgekammen naar en Højde, der langt overstiger ens Hoved; man véd, at den fraadende Bølgetop et Øjeblik efter vil synke uskadelig ned ved Fødderne. Selv om Havet uformodet skulde stige stærkt og pludselig skyde sin Bølgelinje længere ind mod Land, vilde man derfor ikke komme i videre Fare. Bølgen vilde vel rive en med sig, og føre en ind imod Land, men paa Grund af den lange Vej, Bølgen har at tilbagelægge til det inderste af Sandfladen, vil den, naar den løber ud igjen, ikke have Kraft nok til at føre en med sig ud i Dybet, og man vil saaledes let kunne redde sig. Helt anderledes er det derimod, naar man overraskes af slige pludselige Stigninger i Nærheden af Klipper, hvor man ingen større Sandflade har bag ved sig. Her vil en uformodet frembrydende Bølge med saa stor Voldsomhed støde imod Klippen, at den øjeblikkelig kastes tilbage, og dette sker med saa stor Styrke, at enhver Gjenstand vil rives med ud i Dybet. Disse pludselige Stigninger af Havet, der maaske ere en lignende Fremtoning, som de i Sagaerne omtalte „Havgjerdinger“, tilskrives gjerne vulkanske Bevægelser i Atlanterhavets Bund; de forekomme heldigvis kun sjældent, men den forsigtige Kystvandrer maa altid tage Hensyn til Muligheden af deres Fremkomst.

En Vandring langs Havstokken udkræver i det hele stor Varsomhed og Omsigt. Saa længe Vandene falde, er der ingen Fare; men naar først Stigningen er begyndt, maa man gaa varsomt frem og ikke stole for meget paa, at man i hvert Fald ikke kan være ret langt fra det Sted, man er kommet ned. Flodbølgen kommer nemlig ofte, selv under almindelige Forhold langt hurtigere end man har regnet, og den sætter ikke altid den lige Vej ind ad, men kommer ikke sjældent styrtende frem fra Siden med stor Voldsomhed. Terrænet er nemlig ikke, som man skulde tro helt jævnt. Der findes paa mange Steder, især i nogen Afstand fra Klipperne, Forhøjninger af Sand, der ere indtil et Par Fod høje, som nogen Tid standse Flodbølgens Fremtrængen ad den lige Vej. Men naar Vandene have naaet et eller andet Punkt, hvor Forhøjningen er lavere, bryde de derigjennem med stor Kraft og oversvømme i et Øjeblik hele store Flader, som man havde tænkt endnu en god Stund vilde holde sig tørre. Af og til vil man blive overrasket ved, at en voldsom Flodbølge kommer strømmende bag fra og ud af en Hule, om hvis Tilværelse man ingen Anelse har.

Under disse Omstændigheder kan det ikke undre, at der af og til forekommer Ulykkestilfælde, naar Folk, der ere ukjendte med de stedlige Forhold, ikke iagttage fornøden Forsigtighed under deres Vandringer paa Havbredden og pludselig af den fremstrømmende Flodbølge se sig afskaarne fra det Sted, hvor de ere stegne ned. Opgange fra Havstokken til det bebøede Land ere meget sparsomme, og at klatre op ad Klipperne er en fuldstændig Umulighed. De fleste, der saaledes ere afskaarne og udsatte for til sidst at rives bort af Bølgerne, blive dog i Reglen reddede ved Kystboernes energiske Anstrængelser, naar deres farlige Stilling i Tide bliver set; men man har ogsaa Exempler paa, at ikke blot de uforsigtige Vandrere, men de Mænd, der heltensmodig have vogtet deres Liv for at redde dem, ere omkomne i Bølgerne.

Højest uheldigt er det, naar man overraskes af Floden, at søge Tilflugt paa en af de Smaaøer, der ligge foran Kysten og i Ebbetiden ere omgivne af tørt Land. Disse Smaaøer ere ofte saa stærkt medtagne af Bølgerne, at de ikke ere saa vanskelige at bestige som selve Kysten, saa at det synes meget indbydende at søge Redning paa deres Toppe. Men hvor høje de end se ud, vil man dog ikke være i Sikkerhed paa dem, selv om de ikke ville blive helt skjulte af Højvandet; thi Atlanterhavets centnertunge Bølgeslag rækker højt op og vil nok vide at finde den ulykkelige, som klamrer sig til Klippens Top, og rive ham ned i Afgrunden. Kun paa de Smaaøer, der foroven ere klædte med Grønsvær, vil man kunne haabe at være i Sikkerhed for Bølgerne; dog vil det dér være nødvendigt at grave sig ned i Jorden og dække sig til med Græstørv, naar man ikke vil udsætte sig for at vaskes ned af Bølgerne.

Endnu uheldigere end at søge op paa Smaaøer er det at trække sig tilbage i en Hule. Thi selv om man mener, at den Del af Hulen, hvor man har søgt Tilflugt, ligger langt over Højvandslinjen, vil man dog i Reglen skuffes i Regningen, og de graadige Bølger ville til sidst vide at hente deres Offer ud af dets Smuthul. I ethvert Tilfælde kan man ikke gjøre Regning paa, naar man søger ind i en Hule for at redde sig for Bølgerne, at man skal blive frelst paa en ligesaa mærkelig Maade som den, paa hvilken en engelsk Familie engang skal være bleven reddet under et Besøg i en af de smaa Flækker paa Cornwalls Kyst. Familiens Medlemmer var fra det indre af England og kjendte derfor ikke af egen Erfaring noget til Ebbe og Flod. Alligevel havde de dristet sig til paa egen Haand at spasere paa Havstokken i Ebbetiden; men de havde ikke sét sig for, saa at Vandrerne overraskedes af Flodbølgen. I deres Forvirring søgte de ind i en stor Hule, i hvilken der foroven var Gallerier, som forekom dem

saa højt oppe, at de antog dér at være i fuldstændig Sikkerhed. En lille Hund, der havde fulgt dem fra Byen, var dog klogere. Da Familien søgte ind i Hulen, forsvandt den, og den maa have vidst at slippe op; thi snart efter saaes den i Byen og klagede sig dér saa ynkelig, at man blev opmærksom derpaa. Det gik snart op for Folk i Byen, hvad der maatte være i Vejen, og ledede af Hunden, fik man Vished om, at de fremmede, som Hunden var fulgt med, havde søgt Tilflugt i en vel kjendt Hule; men man saa tillige, at det var umuligt at redde dem igjennem Indgangen til Hulen, der allerede var dækket af de larmende Bølger. Man fandt imidlertid paa Raad. Paa den anden Side af Klippen aabnede sig en anden Hule, og en af dens Forgreninger maatte ikke være langt fjærnet fra det Galleri, hvor de fremmede havde søgt Tilflugt. Man begyndte da at arbejde paa at bryde en Gang; Klippen var den sædvanlige bløde Skifer og derfor gik Arbejdet flinkt fra Haanden; til sidst var der kun en smal Væg tilbage, og i denne fik man endelig brudt et Hul, stort nok til at redde de ulykkelige, netop i det Øjeblik, da Bølgerne vare i Færd at naa hen til det Sted, hvor de vare krøbne sammen. Saaledes fortælles det; Stedet paavises endnu, og alle vide at tilføje, at den lille kloge Hund hed „Mossiu“.

Ligesom en Vandring langs Havstokken, for saa vidt den i det hele lader sig udføre, har noget tillokkende ved sig, saaledes vil man ogsaa fra selve den høje Kyst finde mange storartede Udsigter. Intet Sted vil man opdage saa mange Sejlere som ved Cap Lizard, hvor man tillige har en vid Udsigt over Bugten ved Penzance. Ikke mindre Interesse frembyder Cap Landsend; ogsaa her øjner man altid en Mængde Sejlere, og lige foran Kysten findes mange maleriske Klippeøer. I det fjærne ser man ved klart Vejr Scillyøerne, der forøvrigt ikke hæve sig ret højt over Vandfladen, og som derfor kun træde frem ligesom smaa Pletter langt ude i Havet. Cap Landsend gjæstes aarlig af mangfoldige rejsende.

Bjendommeligt for Cornwall er dets særdeles milde *Vejrlag*. Da Landet har en ringe Bredde, kun nogle faa danske Mil, har det et fuldstændigt Øvejrslag. Havets mildnende Indflydelse gjør sig overalt gjældende, og Landet har næsten ikke Spor af Vinter. Uagtet Landets Sydspids næppe nok berører den 50de Breddegrad, er der dog kun faa Steder i Evropa, hvor Vinteren er varmere; mere end ti Breddegrader sydligere er Vinteren allerede langt koldere end her, og kun paa Kysterne af Middelhavet er Vejrlaget lige saa mildt som i Cornwall. Forøvrigt er der enkelte andre Egne af England, der have et næsten lige saa mildt Vejrlag som Cornwall. Paa

hele Englands Sydkyst ved Kanalen indtil Øen Wight er Vinteren overmaade mild; især ere nogle Steder i Devonshire meget fashionable, men ogsaa meget behagelige Vinteropholdssteder. Is og Frost kan siges at være saa godt som ukjendt i hele Vestcornwall og overalt paa Kysterne, selv i Østcornwall, og mange af Indbyggerne have her aldrig set Is. Nogle Smaaøer, som godt kjendte Is af deres Forældres Tale og fra deres Læsebøger, fandt en Morgen tidlig noget saadant i et Hjulspor, og de troede, at det var Glas. Sne er ikke saa ukjendt som Is; Snebyger forekomme saa godt som hver Vinter, men Sneen kommer i Cornwall aldrig til at danne noget egentligt Dække over Jorden. I Østcornwall, hvor Landet bliver et Par Mile bredere og hvor Indflydelsen fra det øvrige Englands Temperaturforhold gjør sig mere gjældende, fryser det dog stundum saa stærkt, at Dammene kunne bære endog flere Dage; i Aar og i Fjor har der saaledes et Par Steder været Skøjteføre, men det sker kun, naar der i det øvrige England hersker stadigt og strængt Frostvejr. Faa Mile vestligere saa man derimod i de samme Dage næppe Spor af Is.

Som Følge af disse ejendommelige Vejrlagsforhold trives der i Cornwall i fri Luft en Mængde Planter, som i største Delen af Evropa kun forekomme i Drivhuse eller Potter. Heliotropen, der, som vel kjendt, ikke taaler den mindste Frost, findes jævnlig i Haverne i Cornwall blomstrende hele Vinteren igjennem. Myrten og Lavrbærtræet trives godt i fri Land, og den første blomster rigelig. Abildsintræet taaler ogsaa at voxes i fri Luft og blomstrer godt paa Espalier; men Frugterne modnes aldrig, thi dertil er Sommeren langt fra varm nok. I nogle Skove bemærker man talrige vildtvoxende Hortensier som Underskov under de store Løvtræer, og endnu en fjorten Dage før Jul kunne de ses i fuld Flor.

Adskillige Foraarsplanter begynde at komme i Blomst før Jul; men deres rette Blomstringstid er dog Foraaret ligesom hos os. Henimod Jul ser man en Plante, som har en aldeles overvældende Udbredelse i Cornwall, nemlig Tornblad (paa engelsk *furse* eller *gors*), en vintergrøn Busk, der ogsaa findes paa Jyllands Vestkyst, begynde at komme i Blomst, og snart efter ere de utallige levende Hegn, som findes i Landet, helt dækkede med skinnende, gule Blomster. Hegnene i Cornwall ere næsten udelukkende tilplantede med Tornblad. Buskens Blomstring vedvarer hele Vinteren, og Landet er derfor i denne Aarstid, saa at sige, overdraget med et Net af skinnende, gule Linjer, som krydse hinanden og strække sig tværs over Landet fra Kanalen til Atlanterhavet og fra Cap Landsend til Devonshire. Om Sommeren staa Tornbladbuskene deri-

mod i Frø, og det samme er Tilfældet med de fleste andre vildtvoxende Urter og Buske. Man vil altsaa se, at der om Vinteren er langt flere Blomster paa Markerne i Cornwall end om Sommeren; Grønsværet er stundum friskere og yppigere om Vinteren end om Sommeren, i det det nemlig undertiden, naar der indtræffer længere regnløse Tidsrum i den varme Aarstid, kan blive forbrændt af Solen og faa et vissent Udseende. Da der desuden findes flere vintergrønne Buske i Landet, hvorimod større Løvtræer ere sjældne i Kystens Nærhed, kunde det være en vanskelig Sag for den, der en Vinterdag pludselig hensattes paa Cornwalls Kyst, at afgjøre, om det var Sommer eller Vinter.

Paa Grund af sit milde Vejrlag egner Cornwall sig fortrinlig til *Havedyrkning*, og denne finder ogsaa Sted efter en stor Maalestok især paa Sydkysten, fremfor alt i Nærheden af Penzance. De til Byen og dens nærmeste Omgivelser hørende Jorder have nemlig en meget gunstig Beliggenhed, i det de paa de tre Sider ere omgivne af Højder, imedens de imod Syd ere aabne for Sol og for de fra Atlanterhavet kommende milde Luftstrømme. Næsten hele Omegnen dyrkes derfor som Havejord efter en stor Maalestok, og den giver et rigeligt Udbytte. Man lægger særlig Vægt paa Grøntsager. Kaal og tidlige Kartofler, for hvilke man har et stort Marked i London. Paa Scillyøerne har man ogsaa lagt sig meget efter tidlige Havevæxter, der her udvikles noget før end ved Penzance. Man driver ogsaa tidlige Frugter i Cornwall, navnlig Jordbær; derimod spiller egentlig Træfrugtdyrkning ikke nogen videre Rolle. Havedyrkningen i Cornwall har taget et stort Opsving, efter at Fuldendelsen af Jærnvejen igjennem Cornwall i Aaret 1850 skaffede disse Egne en hurtig og stadig Forbindelse med London og derved sikrede Frembringelserne et godt Marked. Afstanden fra London er forøvrigt ikke ringe, sikkert meget større end de fleste her tænke sig den. Der er nemlig ikke mindre end nogle og halvfjersindstyve danske Mil ad Jærnvejen fra London til Penzance.

Da Grønsværet i Cornwall ikke blot holder sig frisk grønt, men ogsaa er kraftigt og nærrende for Kvæget hele Aaret igjennem, saa at man kan holde Kvæget paa Græsmarkerne selv om Vinteren, egner Landet sig særligt til *Kvægavl*. Markerne i Cornwall ere ligesom i næsten hele England omgivne af Diger med levende Hegn, saa at det Kvæg, der sættes paa Græs paa Marken, kan passe sig selv. Kvæget holdes nemlig i England aldrig bundet paa Marken saaledes som hos os. At sætte et Dyr i Tøjlr paa Marken er i Englandsmandens Øjne et Overgreb; hans Respekt for Individets personlige Frihed, der spiller saa stor en Rolle, synes ogsaa at

have gjort sig gjældende i Forholdet til Dyrene. Kvæget bliver ikke blot om Sommeren, men ogsaa ofte om Vinteren Dag og Nat paa Marken; i det ene Hjørne er der gjerne anbragt et lille Skur eller Skjul, hvor Dyrene kunne søge Ly imod Regn og Blæst, om de ønske det. Kun naar Dyrene skulle fedes med Rodfrugter el. desl., tages de om Aftenen ind til Gaardene, men de komme ikke altid i Hus; meget ofte lader man dem gaa om Natten i den indelukkede Gaard imellem Bygningerne.

Kun lidt over Halvdelen af Cornwall er undergivet Dyrkning, og deraf ligger atter omtrent to Femtedele i Græs, medens to andre Femtedele ere dyrkede med egentlige Kornsorter, og den sidste Femtedel med Rodfrugter. Den anden, mindre Halvdel af Landet, som ikke dyrkes, bestaar dels af Skov, Krat, Moser, Græsmarker, som aldrig pløjes, Flyvesand, Stenmarker o. s. v.

Skove ere hyppigst i Østcornwall; i Vestcornwall er paa selve Kysten Vinden for haard og Jordsmonnet for lidet dybt til, at Træer kunne trives vel. Man træffer derfor kun Skove og Træer i nogen Afstand fra Kysten, mest paa bakket Terræn, hvor der er Læ imod Vinden. Alene Tornblad trives vel, selv paa Kysten, men den naar kun en ringe Højde. I de senere Aar har man ofte plantet den galliske Tammarisk (*Tamarix Gallica*), som godt taaler Vinden og trives udmærket. I Skovene, der i Vestcornwall mest findes ved Herresæderne, sér man baade Eg og Bøg, ikke sjælden ogsaa andre Træer. Ligesaa sparsomme som Skovene ere i Vestcornwall, ligesaa hyppig træffer man i denne Del af Landet udyrkede Strækninger, tilvoxede med Krat. Flere af disse Strækninger kunde utvivlsomt opdyrkes med Fordel, men da Arbejdskraften ikke er billig og da Udgifterne som Følge deraf vilde blive store, skrider Opdyrkingen ikke videre hurtigt frem. Flere Strækninger opdyrkes ikke, fordi der i dem findes mineralske Skatte, der indbringe Ejeren saa meget, at det, som kan indvindes ved at dyrke Overfladen, bliver rent forsvindende. Andre Strækninger holdes i udyrket Stand for Jagtens Skyld. Det hyppigste Vildt er Kaninen, som især findes i stor Mængde i de udyrkede Strækninger nærmest Kysten. Kaninerne ere farlige Naboer for Korn og Rodfrugtmarker, og de forstaa fortrinlig at gjøre sig en Kartoffelmark nyttig; derfor holdes ogsaa Hegnene, der skille Markerne fra Kanindistrikterne, altid i ypperlig Stand, Leddene ere klædte med Fiskegarn, der forneden ere tyngede med Sten, for at Kaninerne ikke skulle trænge igjennem.

Foruden Agerdyrkning og Kvægavl samt Minedrift har Cornwall endnu en anden vigtig Indtægtskilde, nemlig *Fiskerierne*, og omtrent 10,000 Mennesker ernære

sig derved. Dog maa dette ikke forstaaes saaledes, at de alle stadig gaa paa Fiskefangst; flere af dem indskrænke sig til at fiske, naar der kommer Stimer til Kysten, i det de haabe ved heldigt Udbytte paa nogle faa Fiskedage at tjene saa meget, at de kunne ernære sig og deres Familie hele Aaret igjennem, og dette lader sig i Regelen ogsaa gjøre. Fiskene komme nemlig undertiden i meget store Stimer til Kysten. Man har engang set en Stime, som skal have været henved hundrede engelske Mile lang; man har ogsaa paa en eneste Dag kunnet fange tolv Millioner Fisk og i én Sæson 120 Millioner Fisk. Den Fisk, der kommer i størst Mængde til Kysten, er Pilcharden (*Clupea Pilchardus*), en Sildeart, der andre Steder kaldes Sardinen. De store Stimer af Pilcharder komme om Efteraaret, dels til St. Yves, dels noget længere imod Øst ved Newquay. Pilcharden nedlægges med Salt og sendes til Italien, hvor man spiser disse Fisk i Fastetiden. Naar man har gjort en rigelig Fangst og Fiskerbaadene ligge udenom den i Garnet fangede Fiskemængde, ere Fiskene stundum saa tæt pakkede sammen, at man kan gaa fra en Baad til en anden tværs over Vandet uden at synke.

Foruden Pilcharden komme ogsaa andre Fisk, især Makrel, i Stimer til Kysten. Af Fisk, der ogsaa kjendes paa danske Kyster, kan nævnes Aal, Hornfisk og Rokker. Hummere og Languster fanges paa mange Steder.

Som man véd, taltes der forud i Cornwall et eget, for et Aarhundrede siden uddødt Sprog af den Sprogæt, som man kalder keltisk, og som var i Slægt med det galliske eller kymriske Sprog i Wales, det gammelirske og det særegne Sprog, der tales i store Strækningen af Bretagne. Af dette Tungemaal have dog nogle faa Ord holdt sig; et Par Udtryk i Fiskernes og Minearbejdernes Sprog i Cornwall lade sig nemlig ikke forklare af det engelske, hvorimod de let forstaaes af det corniske. Foruden i disse Ord har Sproget efterladt sig mangfoldige Spor i de i Landskabet forekommende Steds- og Personnavne, hvoraf de allerfleste have et helt uengelsk Udseende.

Man behøver kun at kaste et flygtigt Blik paa et mere udførligt Kaart over Landskabet Cornwall, for at faa Indtrykket af, at Stedsnavnene have et helt andet Præg end i det øvrige England. At der ikke findes noget Bynavn paa den i Østengland og Northumberland saa hyppige Endelse *by*, godtgjør endnu intet; thi disse Navne findes, som man véd, kun i den gamle danske Del af England, og de fattes fuldstændig imod Vest. Derimod vil man kun finde meget faa Bynavne med de ellers i England saa hyppige Endelser *-ton* (*town*, *By*), *-bridge* (*Bro*) *borough* og *bury* (*Borg*), *-ham*,

-land -stone, ford, combre o. s. v., hvorimod der er hundreder af Stedsnavne med Forstavelsen *tre*, „Hoved“; mange, der begynde med *pen* o. s. v. De samme Forstavelser komme ogsaa igjen i Personnavnene. Saa snart man overskrider Østgrænsen og kommer ind i Devonshire, aftage disse ejendommeiige Steds- og Personnavne hurtig, og allerede i det østlige Devonshire ligesom i hele det øvrige Sydengland har man megen Møje med at paavise et eneste af de i Cornwall saa hyppige Stedsnavne. Det er herefter klart, at, imedens det gamle britiske Sprog tidlig er forsvundet fra det øvrige Sydengland og snart efter den angelsaksiske Indtagelse af Landet, maa det derimod i den vestlige Del af Landet, især i Cornwall, ikke være lykkedes det angelsaksiske Sprog at faa fast Fod før Aarhundreder senere.

Dette stemmer ogsaa vel med de historiske Forhold. Da Angelsachserne faldt ind i England, haandhævede det britiske Rige Damnonia, hvortil Cornwall hørte, sin Uafhængighed og vedblev at holde de indtrængende Fjender borte lige til omtrent Aar 700. Ved denne Tid begyndte Riget at tage af; dog holdt det sig endnu et Par hundrede Aar, men saa indtog Athelstane Exeter, Devonshires Hovedstad, og uddrev Briterne af Byen. Snart efter maa den sidste Rest af Riget have mistet sin Uafhængighed og have faaet angelsaksiske Herrer; thi paa Edward Bekjenderens Tid havde efter Domesdaybook de store Grundejere alle sachsiske Navne. Alligevel har det corniske Element ikke helt ladet sig fortrænge fra de store Grundejendomme; thi endnu den Dag idag gives der iblandt Aristokratiet i Landskabet flere Familier med ægte corniske Navne, der have store Landejendomme; enkelte af dem have vel taget Navn efter deres Ejendomme, saaledes f. Ex. Baronetfamilien Trelawny (af deres Herresæde Trelawne), men de fleste tilhøre sikkert ægte corniske Familier.

Imedens saa godt som alle Navne paa Forpagtergaarde og Landsbyer, der ikke ere Kirkebyer, ere rent corniske, have næsten alle Kirker og Kirkebyer Navne af latinsk Oprindelse, i det de ere opkaldte efter Helgener saa som St. Just, St. Agnes, St. Dennis, St. Columb, St. Allen o. s. v. Et Par enkelte Kjøbstæder og Flækker af nyere Oprindelse have rent engelske Navne, saaledes Fal-mouth d. v. s. Floden Fals Munding, Newquay o. s. v.

Det corniske Folk har ikke været helt blottet for literært Liv; thi Sproget benyttedes allerede i Midalderen enkelte Gange til literære Frembringelser. Man har saaledes tre Dramaer eller Mirakelstykker fra Midalderen paa cornisk; de ere i Aaret 1859 blevne udgivne med Oversættelse af afløde Edwin Norris, den samme lærde, som har gjort sig fortjent af det assyriske

Sprogstudium ved at udgive et stort assyriske Lexikon, der uheldigvis blev afbrudt ved hans Død. Man har ogsaa en Ordsamling af corniske Ord fra det trettende Aarhundrede, der er udgivet af Norris tilligemed en cornisk Grammatik. Det bedste corniske Lexikon er af Williams (1865).

Det engelske Sprog, man hører talt i Cornwall, er ikke meget forskjelligt fra Sproget i andre Egne af England. Den slemme sproglige Uvane, som uddannede Englændere have, nemlig at udelade Bogstavet *h*, hvor det skrives, og at udtale det i Ord, hvor det ikke hører hjemme („to drop the h's“, som det hedder) er ligesaa fuldstændig trængt igjennem i Cornwall som i andre Egne af England. Havde en simpel Engelskmand Ret, vilde „et Øre“ paa engelsk hedde *hear* og „at høre“ *to ear*; „Hede“ *eat* og „at røde“ *to heat*, „en Arm“ *harm*, og „Skade“ *arm* o. s. v.

I Henseende til Udseende, Lægemsbygning, Ansigtstræk o. desl. vil man ikke let kunne se nogen væsentlig Forskjel imellem Beboerne af Cornwall og andre Engelskmænd, derimod kan der i Skikke og Leve-maade paavises en Del Forskjelligheder. Der holdes f. Ex. nogle Steder ejendommelige Folkefester, saaledes St. Hans Aften i Penzance. Det kan maaske exempelvis nævnes, at man i Cornwall har nogle meget yndede Retter eller Spiser, som ikke findes andre Steder, saaledes en egen Slags Safrankager, fremdeles *cornish cream*, o. s. v. Naar en Cornishmen ikke drikker Sukker i sin The, hvad de fleste ikke gjøre, glemmer han aldrig at fortælle den fremmede, at det er ægte cornisk ikke at drikke Sukker i The. I det hele ere de indfødte Cornishmen i Reglen stolte af deres Hjemland og Byrd og lade forstaa, at de ikke ere fri for at se lidt ned paa andre Engelskmænd.

Udenfor de ægte corniske Kredse roses derimod den corniske Nationalkarakter ikke synderlig. Man kan ofte høre sige, at Folk i Cornwall ere altfor meget vante til at færdes under Jorden, til at de kunne gaa aabenbart til Værks, og at Underfundighed er bleven en anden Natur hos dem. Man beskylder dem gjerne for, at de sjælden ville betænke sig paa at beholde Penge, der ere betroede dem af en anden, naar denne pludselig skulde dø uden at lade faaet meddelt sine Slægtninge eller Arvinger noget om, hvad han havde betroet vedkommende. Man fortæller flere Exempler paa sliq Fremgangsmaade; men, naar man ret vilde gjøre sig Umag, kunde man vel sagtens finde lignende Ting i de fleste andre Lande.

De religiøse Forhold ere i Cornwall af en særegen Beskaffenhed. Som overalt i England, er den engelske Statskirke (den biskoppelige) den herskende; men den

er ingenlunde det talrigste Kirkesamfund i Landskabet. Dissenterne ere langt mere mandstærke, og de udgjøre maaske to Tredjedele af Befolkningen; dog have ikke alle Dissenter helt skilt sig fra Statskirken. De fleste Dissenter høre til wesleyanske eller metodistiske Troesamfund. I mange Flækker og Landsbyer har der længe været flere Forsamlingshuse ved Siden af hinanden, og hver af dem har fuldt Hus. Kommer man nogle Aar senere til det samme Sted, vil man meget ofte finde Forsamlingshusenes Antal forøget og et nyt Samfund opstaaet ved Siden af de ældre, fra hvilke det har faaet sine Medlemmer. I Henseende til Lære og Tro er der ingen væsentlig Forskjel imellem de forskellige Samfund, der bestaa jævnsides. Det er gjerne rent ydre Omstændigheder, ofte gjensidig Ufordragelighed, som have til Følge, at der danner sig nye Samfund, hvilke altid meget hurtig vide at skaffe sig et eget Forsamlingshus. Uagtet Dissenterne væsentlig bestaa af mindre bemidlede Folk, mest Arbejdere, ere deres Forsamlingshuse dog alle godt byggede og udvides ikke sjælden. Ved deres Møder holdes der opbyggelige Foredrag af Lægfolk, og i nogle Samfund optræde undertiden Kvinder. De Betragtninger, man hører fremsatte af saadanne Lægmand, ere ikke sjælden ret sunde og gode. Forøvrigt have de wesleyanske Dissenter ogsaa ordinerede Præster, som fra Tid til anden rejse rundt i deres Menigheder og besøge Forsamlingshusene samt administrere Sakramenterne. Fælles for alle disse wesleyanske Samfund er stor Lunkenhed lige overfor Sakramenterne; man finder ikke sjælden Børn, som ikke ere døbt. Man kan ellers ikke sige, at Dissenterne i Cornwall fattes religiøs eller kristelig Interesse; de besøge ikke blot flittig deres religiøse Forsamlinger, men lade sig ogsaa paavirke af, hvad de her høre. Socialismen, der har forgiftet saa mange Samfund i den øvrige Verden, har derfor aldrig kunnet trænge ind i Landskabet.

Uagtet Flertallet af Befolkningen, som vi have set, ikke tilhører den engelske Statskirke, har man dog uden Vanskelighed ved frivillige Gaver i kort Tid samlet saa stor en Pengesum, at man med Renterne kan sikre en Biskop lignende Indkomster som Landets øvrige Biskopper. Da Pengene vare skaffede til Veje, gjenoprettedes Bispestolen i Cornwall, som i Aaret 1050 var bleven inddraget og forenet med Exeter. Biskoppen af Exeter afstod uden Godtgjørelse dette store Stykke af sit Stift, og en af Sognepræsterne i Truro, hvor Bispen tog sit Sæde, overlod ligeledes uden Godtgjørelse sin Embedsbolig til den nye Bisp. Stiftet vil snart faa en ny Kathedralkirke, som frenkommer ved en Udvidelse af den nuværende Hovedkirke i Truro. Prinsen af

Wales lagde Grundstenen til den nye Kirke afvigte Aar, og Udgifterne til Bygningen bestrides alene ved frivillige Gaver. Kirkerne have i det væsentlige Lighed med Kirkerne i det øvrige England; dog ere Kirketaarnene ofte højere, og sværere end i andre Egne. Den egentlige Kirkebygning ser ofte meget uanselig ud ved Siden af de unaadelige Taarne.

I alle væsentlige Henseender har *Livet* samme Præg i Cornwall som i det øvrige England. Det ejendommelige engelske Præg, som i mange Henseender er saa forskelligt fra, hvad man træffer paa Fastlandet, træder ligesaa tydelig frem i Cornwall som ellers i England. Husene ere byggede og indrettede paa samme Vis, og hver Familie, endog den fattigste, boer i sit eget Hus. Selv de fattiges Boliger have alle to Stokværk, Soveværelserne og flere af de daglige Opholdsværelser ere paa første Sal; Beboelseshuse paa kun ét Stokværk findes næppe. Denne Bygningsmaade med to Stokværk, ikke blot i Byerne, men ogsaa paa Landet er forøvrigt ingenlunde ejendommelig for England. Man finder den almindelig udbredt i Syd- og Mellemvropa, og i de Lande, der fordem udgjorde Dele af det gamle romerske Rige, er den vistnok i Reglen den fremherskende. Derimod bliver Bygningsmaaden i et Stokværk strax den almindelige, saa snart man kommer udenfor det gamle romerske Riges Egnærker. I Irland, hvor Romerne aldrig kom, have saaledes alle fattigere Huse, selv nyere, ikke blot paa Landet, men ogsaa i Forstæderne af Byerne, kun ét Stokværk.

Grundejendommene ere i Landskabet ligesom i det øvrige England hovedsagelig samlede paa færre Hænder end f. Ex. hos os. De fleste Avlsgaarde ere ikke Ejendoms-gaarde, men Forpagtergaarde og tilhøre de store Grundejere. Dog er der ogsaa en Del Selvejergaarde, og mangen Husbesidder ejer selv den Jord, hvorpaa hans Hus ligger. Dette er, som man véd, ellers ikke almindeligt i England. Den Grund, hvorpaa de fleste Byer ligge, ejes af store Grundbesiddere, som kun afhænde Jord til Bebyggelse paa 99 Aar. Efter Udløbet af dette Tidsrum vender Grunden med samt de paa den opførte Bygninger uden Vederlag tilbage til Ejeren, som atter sælger Grunden paa 99 Aar. Naar man husker, at Grundene i de store Byer i England saaledes ejes af nogle enkelte Personer, kan man let indse, at mange engelske Godsejeres Indtægter ere saa store. I Cornwall er der henimod 14,000 Grundejere, men de 8,000 have ikke engang en halv Tønde Land og kunne altsaa ikke kaldes Agerbrugere; der er saaledes næppe 6,000 Landejendomsbesiddere i Cornwall. Flere af de større Godsejere besidde ogsaa Ejendomme i andre Egne af England, og den største Grund-ejer er Viscount Falmouth, der har omtrent 25,000 Acres

(14,000 Tønder Land eller næsten $1\frac{1}{2}$ □ Mil Land). Hos Lord Falmouth vare Prinsen og Prinsessen af Wales Gjæster, da Grundstenen blev lagt til Domkirken i Truro 1880. Lorden sparede ved denne Lejlighed intet for at berede sine Gjæster en glimrende Modtagelse, og man fortæller almindelig, at hans Udgifter derved løb op til over en halv Mill. Kr.: Besøget varede dog kun et Par Dage.

Foruden Lord Falmouth have endnu fem eller sex andre Godsejere mere end titusende Tønder Land i Landskabet. Iblandt de store Grundejere findes ogsaa de forenede Rigers Tronfølger, Prinsen af Wales, der fører Titelen af Hertug af Cornwall, hvorfor der til ham er henlagt en Del Jordegods i denne Egn. I den nuværende Prins af Wales' Mindreaarighed indkøbtes der en Del Land i Cornwall af de opsparede Renter, og de Tronfølgeren tilhørende Ejendomme i Cornwall forøgedes derved til omtrent 10,000 Tdr. Land eller 1 □ Mil.

Af Englands navnkundige Mænd stamme flere fra Cornwall. Brødrene Lander, som først fandt Udløbet af den store Flod Niger, vare fødte i Truro. Kvækeren William Penn, der af de svenske Nybyggere i Ny-Sverige i Nordamerika tilkøbte sig et Stykke Land, hvorpaa hans grundede Byen Philadelphia, var af cornisk Slægt, hvad Navnet, det i Landskabet, især i Sæmnessætninger saa hyppige pen, tilstrækkelig viser.

For *Oldgranskeren* frembyder Landskabet i flere Henseender megen Interesse. Der findes flere Stendysser, til Dels af kæmpestore Dimensioner, som utvivlsomt tilhøre Stenalderen. Uheldigvis ere nogle af dem halvt ødelagte, men andre se endnu fuldstændige ud. En af dem er saa høj, at man kunde kjøre derind med Heste og Vogn; dog er den ikke nær saa stor som den navnkundige Dolmen uden for Saumur i Frankrig, der er den største kjendte Stendysse i Verden. Af Dysserne i Cornwall er næppe nok en eneste bleven systematisk udgravet.

Gjenstande fra Stenalderen forekomme spredte over hele Halvøen. I Museet i Truro ser man saaledes flere slebne Stenkiler fra Cornwall, i den store Samling af nationale Oldsager i British Museum fandtes derimod endnu for kort Tid siden ikke en eneste Stenøxe fra Cornwall. Paa Kysterne af Landskabet bemærker man paa nogle Steder smaa Dynger, indeholdende Levninger af Urfolkets Maaltider, altsaa en Slags Kjøkkenmøddinger, og i disse har man blandt Levninger af Aske og Kul fundet Stumper af Dyreknokler og smaa Flintflækker. Flint forekommer ellers ikke i Cornwall eller i hele denne Egn

af England. Da de Steder, hvor disse Kjøkkenmøddinger forekomme, gjerne ind imod Landsiden ere befæstede ved en Grav og en Slags Vold, har man oftere villet antage dem for nordiske Vikingers Vinteropholdssteder; men de ere meget ældre og naa visselig op til Stenalderen.

Bronzealderen er repræsenteret ved nogle Stykker af Bronze og Guld, og der findes i Landet ikke saa faa „Barrows“ eller Gravhøje, der rimeligvis skrive sig fra denne Tidsalder. Man træffer i disse en, af Skiferplader dannet Stenkiste af omtrent en Alens Længde, hvori der gjerne findes en Urne med brændte Ben. — Til de ældste forhistoriske Tidsrum, Stenalderen eller muligvis Bronzealderen, høre ogsaa de Bævtastene, der ses rundt om i Landet, snart enkeltvis, snart flere sammen. Et af de mærkeligste af denne Slags Mindesmærker, der kaldes „Nine Maidens“, de ni Piger, ligger midt i Cornwall.

Fra den britiske Tid i egentlig Forstand, d. v. s. fra den Tid, da Briterne først kom i Berøring med Romerne, og da Britanniens Beboere ikke blot kjendte Jærn, men ogsaa havde en egen Civilisation, støttende sig til Jærnets Brug, har man endnu ikke opdaget noget eneste sikkert Stykke; men heller ikke de andre Egne af England kunne opvise ret mange Oldsager fra dette Tidsrum. Mærkeligt er det f. Ex., at fra denne Periode, der dog naa have strakt sig over flere Aarhundreder, i hvilke Britanien havde en talrig Befolkning, kjender man kun yderst faa Grave, ja! man har hidtil næppe nok i hele England tilsammen opdaget en halv Snes Grave; de fleste findes i Yorkshire. Hvor Briterne have gjemt deres døde, er endnu en Gaade. — Fra den romerske Tid ses en Del Levninger; derimod findes der endnu næppe noget eneste Stykke fra den angelsachsiske Tid og især ikke en eneste Grav fra denne Periode; men det lader sig let forklare af, at Angelsachserne først trængte frem til Vest-England, efter at de vare gaaede over til Kristendommen. I Øst-England er der, som man véd, opdaget Tusender af angelsachsiske Grave. Midt i forrige Aarhundrede bleve Cornwalls Oldtidsminder i flere Værker beskrevne af en cornisk Lærd, W. Borlase. En Ætling af ham, W. R. Borlase, er i de sidste Aar traadt i sin Oldefaders Fodspor og har udgivet flere Skrifter om sin Fødeegns Oldtid.

Det vilde glæde mig, dersom en og anden af Læserne paa Grund af det foregaaende kunde finde sig foranlediget til nnder en Rejse i England at foretage en Tur til Cornwall. Der er i dette Landskab mange interessante og mærkelige Ting, som det nok lønner Umagen at stifte Bekjendtskab med.